

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 90/2014-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 19. februára 2014 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza (sudca spravodajca) predbežne prerokoval sťažnosť M. H., zastúpeného opatrovníčkou J. H., právne zastúpeného advokátom JUDr. Petrom Schmidlom, Záhorácka 11/A, Malacky, vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Okresného súdu Senica sp. zn. 1 T 31/2010 zo 7. septembra 2010, uznesením Krajského súdu v Trnave sp. zn. 6 To 104/2010 z 24. novembra 2011 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Tdo 32/2013 z 18. júna 2013 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť M. H. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 2. októbra 2013 doručené podanie označené ako „*Sťažnosť*“, ktorá je podpísaná J. H. a označená ako „*súdom stanovený opatrovník nesvojprávneho M. H.*“, pričom aj na úvodnej strane

sťažnosti je formálne označená ako sťažovateľ J. H. Napriek uvedenému ústavný súd podľa obsahu kvalifikoval toto podanie ako sťažnosť M. H. (ďalej len „sťažovateľ“ alebo „odsúdený“, v citáciách aj „obvinený“), zastúpeného opatrovníčkou J. H. (k tomu podrobnejšie v časti II tohto uznesenia; ďalej aj „opatrovníčka“), právne zastúpeného advokátom JUDr. Petrom Schmidlom, Záhorácka 11/A, Malacky, ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozsudkom Okresného súdu Senica (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 1 T 31/2010 zo 7. septembra 2010 (ďalej aj „napadnutý rozsudok“), uznesením Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 6 To 104/2010 z 24. novembra 2011 (ďalej aj „napadnuté uznesenie krajského súdu“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Tdo 32/2013 z 18. júna 2013 (ďalej aj „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“).

Zo sťažnosti a z príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľ bol rozsudkom okresného súdu sp. zn. 4 Ps 4/2011 zo 4. júna 2012 pozbavený spôsobilosti na právne úkony v celom rozsahu a zároveň mu bola ako opatrovníčka ustanovená jeho matka J. H. Napadnutým rozsudkom okresný súd sťažovateľa uznal za vinného zo spáchania prečinu usmrtenia podľa § 149 ods. 1 a 2 písm. a) Trestného zákona na tom skutkovom základe, že *„viedol osobné motorové vozidlo..., pričom neprispôobil rýchlosť jazdy svojim schopnostiam a vlastnostiam vozidla... dostal sa do nekontrolovateľného bočného šmyku a vošiel do protismeru... v protismere čelne narazil do osobného motorového vozidla“* (citované z napadnutého rozsudku okresného súdu, pozn.), ktoré viedla vodička a jej spolujazdec, ktorí po náraze na následky zranení na mieste zomreli, a uložil mu trest odňatia slobody v trvaní 2 roky a 6 mesiacov podľa § 149 ods. 2, § 36 písm. l), § 37 písm. m) a § 38 ods. 2 Trestného zákona. Krajský súd napadnutým uznesením odvolanie odsúdeného podľa § 319 Trestného poriadku zamietol. O dovolaní odsúdeného proti napadnutému uzneseniu krajského súdu rozhodol najvyšší súd napadnutým uznesením tak, že ho podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku odmietol.

Sťažovateľ v sťažnosti namieta, že «minimálne v čase trvania súdnych konaní, bol v zdravotnom stave nespôsobilom chápať význam a zmysel trestného konania. Skutočnosť

možnosti chápania či nechápania, čo do stavu jeho psyché, nikto nepreveroval a napriek tomu, že šlo v prípade odsúdeného... o nutnú obhajobu na základe § 37 Trestného poriadku, z dôvodu pochybností orgánov činných v trestnom konaní a spôsobilosti obvineného sa samostatne obhajovať, práve z uvedeného zdravotného obmedzenia, ako to vyplýva i z trestného spisu, rad výsluchov príslušníkov policajného zboru vykonaných v Českej republike sa urobil bez toho, aby o samotnom konaní výsluchov bol riadne a včas upovedomený vtedajší obhajca obvineného a mal tak možnosť efektívne realizovať obhajobu obvineného. Nehovoriac o tom, že v tom čase bola progresivita následkov poranenia mozgu obvineného vo vzťahu k schopnosti chápať význam a zmysle trestného konania obvineným, v prvostupňovom súdnom konaní, ktoré sa realizovalo na Okresnom súde Senica, a to rok po vykonaní znaleckého dokazovania, ako i na Krajskom súde Trnava v čase 2 roky po znaleckom dokazovaní. Nikto neskúmal aktuálnu spôsobilosť obvineného chápať zmysel a význam trestného konania a tak, hoci Krajský súd Trnava rozhodol 24. 11. 2011 v neprítomnosti obvineného práve pre jeho hospitalizáciu v psychiatrickej liečebni, dňa 28. 11. 2011 vydáva na žiadosť rodičov obvineného primár psychiatrického oddelenia z polikliniky... MUDr. M. H., správu, že obvinený je opakovane hospitalizovaný na psychiatrii a je dlhodobo psychiatricky liečený pre vážnu ireverzibilnú poruchu psychických funkcií vyplývajúcu z organického poškodenia CNS.

Máme za to, že ak by obhajca mal možnosť zúčastniť sa výsluchov realizovaných v prípravnom konaní, mohol argumentovať a žiadať vykonať dôkazy, ktoré uvádzame nižšie a pre prípad ich realizácie by nikdy nemuselo dôjsť k vyhláseniu obvineného o jeho vine, navyše sa aj tak domnievame, že vzhľadom k dôvodom nutnej obhajoby v danom prípade nemal ani prokurátor, ani súd s prijatím vyhlásenia takejto osoby o vine súhlasiť.

Vyhlásenie sa formálno-právne udialo lége artis, avšak pokiaľ dôvodom nutnej obhajoby boli pochybnosti o spôsobilosti obvineného samostatne sa obhajovať, nebolo preter legem a v súlade s prezumpciou princípu rovnosti zbraní i princípom dobrých mravov, takéto jeho vyhlásenie akceptovať. A to už aj vychádzajúc z predpokladu, že ako prokuratúra, tak i súd pri dôslednom preštudovaní spisu o nedostatku dokazovania, ktorý uvádzame nižšie, musel, alebo mal vedieť, pričom sa jedná o kľúčový dôkaz otvárajúci aj iné riešenie prípadu, než to, ktoré bez vysvetlenia na rozumovej dôkaznej akceptovateľnej úrovni, prijali rozhodujúce orgány vo vzťahu k príčinám vzniku danej dopravnej nehody.

Napriek tomu, že znalci konštatovali, že odsúdený pri dopravnej nehode utrpel zranenia mozgu, takého charakteru, ktoré iba naďalej zhoršovali jeho zdravotný stav, ktorého negatívne stupňovanie sa nedalo vyliečiť, iba spomaliť a posledný posudok, konštatujúci vyššie uvedené, s tým, že v čase jeho vyhotovenia bol ešte údajne odsúdený schopný chápať význam a zmysel trestného konania, bol urobený viac ako desať mesiacov pred súdnym konaním, na ktorom mal urobiť odsúdený vyhlásenie, že sa cíti byť vinným, takmer dvadsaťštyri mesiacov predtým, než definitívne rozhodol Krajský súd Trnava, hoci práve v tom čase jeho konania bol odsúdený hospitalizovaný na psychiatrii so závermi, že je v takom stave, že sú naplnené medicínske podmienky na konanie o jeho úplnej nesvojprávnosti. Je potrebné poukázať na to, že odvolací súd vzhľadom k nesplneniu formálno-procesných podmienok žiadosti odsúdeného o konanie v jeho neprítomnosti dňa 24. novembra 2011, konať bez neprítomnosti nemal a ani nemohol. V žiadosti sa uvádza, „odsúdený súhlasí s konaním v jeho neprítomnosti“, hoci podľa dikcie zákona, výkladových stanovísk i samotnej judikatúry má o to výslovne požiadať, čo sa však v danom prípade nestalo. Navyše i v tejto žiadosti sa ako dôvod neprítomnosti odsúdeného jasne uvádza jeho zlý zdravotný stav. Odvolací súd, bez bližšieho zdôvodnenia, odvolanie odsúdeného zamietol ešte temer o viac ako trinásť mesiacov neskôr, hoci mal informácie o tom, že odsúdený sa nezúčastnil práve konania pred týmto súdom z dôvodov hospitalizácie na psychiatrii, pričom túto situáciu stačilo overifikovať i telefonicky a súd by sa dozvedel od ošetrojúceho lekára to, čo potom lekár potvrdil písomne dňa 28. 11. 2011, teda štyri dni po odvolacom konaní, že v danom čase boli splnené medicínske podmienky na konanie o zbavení svojprávnosti odsúdeného. Matka odsúdeného potom na tento návrh lekárov ošetrojúcich odsúdeného podala návrh na jeho zbavenie svojprávnosti v celom rozsahu, ktorý nakoniec súd akceptoval, mimochodom paradoxne ten istý súd, ktorého iný senát odsúdeného uznal vinným. Aj z dikcie prvostupňového rozsudku je úplne jasné, že závery znalcov smerujú k dátumu 30. decembra 2009, kedy bol vyhotovený posudok. Napríklad dikcia... „aj v súčasnej dobe je schopný chápať význam a zmysel trestného konania“... zachytená v posudku do odôvodnenia súdneho rozhodnutia jednoznačne poukazuje na to, že sa hovorilo o záveroch platných k dátumu vyhotovenia posudku t. j. 30. decembra 2009, a nie k dátumu súdnych pojednávaní, ktoré nastali až rok, či dva, po vyhotovení týchto záverov. Naopak tu súd, s poukazom na upozornenia znalcov o prograse následkov

poranení, mal správne posudok aktualizovať novými vyšetreniami odsúdeného. Iba samotné čítanie posudku však bolo absolútne nedostatočným. Okrem vyššie uvedeného je ale zrejmé, že nebol riadne zistený skutkový stav vo vzťahu k príčinám dopravnej nehody. Na margo týchto ustanovení poukazujeme na skutočnosť, že dokazovanie v materiálnom právnom štáte nemôže zostať vo vzduchoprázdne, mimo ochrany zaručenej ústavou. Dokazovanie ako záruka spravodlivého konania má význam presahujúci ochranu, ktorá sa priznáva na báze čl. 48 ods. 2 Ústavy SR vyjadrovaniu ku všetkým vykonaným dôkazom. Od rozhodnutia orgánu verejnej moci, či účastníkom konania navrhnutý dôkaz vykoná, alebo ho odmietne vykonať, závisí nastolenie spravodlivosti alebo jej odmietnutie v spore zverenom danému orgánu na rozhodnutie. Súčasťou práva na spravodlivý súdny proces každého účastníka súdneho konania v materiálnom právnom štáte musí byť právo navrhovať toľko dôkazov, koľko je potrebných na preukázanie skutočností ním tvrdených. V režime ochrany zaručenej Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd dokazovanie je prvkom zásady rovnosti zbraní, ktorá je kľúčovou zásadou spravodlivého súdneho procesu. ... bola v predmetnom prípade braná do úvahy i zásada rovnosti zbraní? Či boli vykonané dôkazy, ktoré boli potrebné ba priam nevyhnutné na to, aby skutočne mohlo prísť k nastoleniu spravodlivosti? Pretože ak na tieto otázky si neodpovieme kladne, vtom prípade o porušenie práva na spravodlivý proces jednoznačne ide.»

Na základe uvedených skutočností sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„1. Sťažnosti sa vyhovuje.

2. Základné právo sťažovateľa na spravodlivý súdny proces, ktoré je zakotvené v Ústave Slovenskej republiky, v siedmom oddiele - právo na súdnu a inú právnu ochranu, pod článkom 46 a 48 ods. 2 bolo porušené.

3. Rozsudok Okresného súdu Senica sp. zn. 1 T 31/2010 z 07. 09. 2010 v spojení s uznesením Krajského súdu Trnava sp. zn. 6 To 104/2010 z 24. 11. 2011 a následne uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Tdo 32/2013 zo dna 18. 06. 2013 sa podľa čl. 127 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa § 56 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej

republiky, konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov zrušuje.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd návrh predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na prerokovanie ktorých nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Z § 49 zákona o ústavnom súde vyplýva, že sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy môže ústavnému súdu podať len fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá tvrdí, že namietaným právoplatným rozhodnutím orgánu verejnej moci, jeho opatrením alebo iným zásahom boli porušené jej základné práva a slobody (I. ÚS 56/98).

Z čl. 127 ods. 1 ústavy možno vyvodíť, že sťažovateľ môže namietat' porušenie svojich základných práv v spojitosti s konaním pred všeobecným súdom (resp. iným orgánom verejnej moci) len vtedy, ak je (bol) účastníkom konania, v ktorom namieta porušenie základných práv (m. m. II. ÚS 3/05, I. ÚS 56/98).

Ako už bolo uvedené v časti I tohto uznesenia, v sťažnosti je formálne označená ako „sťažovateľ“ opatrovníčka sťažovateľa (odsúdeného, pozn.). Taktiež z návrhu na rozhodnutie vo veci samej (petitu) možno vyvodiť, že opatrovníčka sa domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa ústavy („základné právo sťažovateľa... bolo porušené“). Z príloh k sťažnosti, ako i odôvodnenia samotnej sťažnosti zjavne vyplýva, že opatrovníčka sťažovateľa nebola účastníčkou konaní vedených okresným súdom pod sp. zn. 1 T 31/2010, krajským súdom pod sp. zn. 6 To 104/2010 a najvyšším súdom pod sp. zn. 2 Tdo 32/2013, takže v týchto konaniach následne ani nemohla uplatňovať svoje procesné práva a plniť procesné povinnosti. Z uvedených dôvodov preto napadnutými rozhodnutiami okresného súdu, krajského súdu a najvyššieho súdu vydanými v označených konaniach ani nemohlo dochádzať k porušovaniu jej základných práv podľa ústavy (m. m. II. ÚS 205/04).

Na základe uvedeného možno dospieť k záveru, že sťažnosť ústavnému súdu podala osoba, ktorá nebola účastníčkou konaní, v rámci ktorých došlo k vydaniu napadnutých rozhodnutí okresného súdu, krajského súdu a najvyššieho súdu, čo podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu zakladá dôvod na odmietnutie sťažnosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu, že bola podaná zjavne neoprávnenou osobou.

Z príloh k sťažnosti ale taktiež vyplýva, že odsúdený bol rozsudkom okresného súdu sp. zn. 4 Ps 4/2011 zo 4. júna 2012 pozbavený spôsobilosti na právne úkony v celom rozsahu a zároveň mu bola (na základe § 27 Občianskeho zákonníka) ustanovená ako opatrovníčka jeho matka J. H. S prihliadnutím na túto skutočnosť a berúc do úvahy odôvodnenie sťažnosti, ktoré smeruje k osobe odsúdeného, ktorý bol účastníkom konaní, v rámci ktorých boli napadnuté rozhodnutia všeobecných súdov vydané, ústavný súd ustálil, že za sťažovateľa je potrebné považovať odsúdeného. Z uvedených dôvodov preto ústavný súd v rámci predbežného prerokovania sťažnosti nepristúpil k jej formálnemu odmietnutiu z dôvodu, že bola podaná zjavne neoprávnenou osobou, ale podrobil sťažnosť s prihliadnutím na požiadavku materiálneho chápania ochrany základných práv odsúdeného (sťažovateľa) jej preskúmaniu z pohľadu možnej existencie ďalších dôvodov, ktoré by mali za následok odmietnutie sťažnosti v súlade s § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde je ústavný súd viazaný návrhom na začatie konania okrem prípadov výslovne uvedených v tomto zákone. Viazanosť ústavného súdu návrhom na začatie konania sa prejavuje predovšetkým vo viazanosti petitom návrhu na začatie konania, teda tou časťou sťažnosti (v konaní podľa čl. 127 ústavy), v ktorej sťažovateľ špecifikuje, akého rozhodnutia sa od ústavného súdu domáha (§ 20 ods. 1 zákona o ústavnom súde), čím zároveň vymedzí predmet konania pred ústavným súdom z hľadiska požiadavky na poskytnutie ústavnej ochrany. Vzhľadom na uvedené môže ústavný súd rozhodnúť len o tom, čoho sa sťažovateľ domáha v petite svojej sťažnosti, a vo vzťahu k tomu subjektu, ktorý označil za porušovateľa svojich práv. Platí to predovšetkým v situácii, keď je sťažovateľ zastúpený zvoleným advokátom (m. m. II. ÚS 19/05, III. ÚS 2/05).

V úvodnej časti svojej sťažnosti sťažovateľ označil popri okresnom súde, krajskom súde a najvyššom súde za porušovateľa svojich práv aj Okresné riaditeľstvo Policajného zboru Senica, avšak v petite sťažnosti – návrhu na rozhodnutie vo veci samej sťažovateľ, zastúpený kvalifikovaným právnym zástupcom (advokátom), ako porušovateľov označuje už len okresný súd, krajský súd a najvyšší súd. Vzhľadom na uvedené ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľa len v rozsahu namietaného porušenia základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy napadnutým rozsudkom okresného súdu sp. zn. 1 T 31/2010 zo 7. septembra 2010, uznesením krajského súdu sp. zn. 6 To 104/2010 z 24. novembra 2011 a uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 Tdo 32/2013 z 18. júna 2013.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

II.1 K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy napadnutým rozsudkom okresného súdu

Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

Z princípu subsidiarity, z ktorého vychádza čl. 127 ods. 1 ústavy, vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri uplatňovaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a uplatní sa až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

Proti napadnutému rozsudku okresného súdu bol sťažovateľ oprávnený podať odvolanie (čo aj urobil), o ktorom bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť krajský súd. Právomoc krajského súdu rozhodnúť o odvolaní proti napadnutému rozsudku okresného súdu vylučuje právomoc ústavného súdu.

Z uvedeného dôvodu ústavný súd túto časť sťažnosti pri predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku svojej právomoci.

II.2 K namietanému porušeniu základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy napadnutým uznesením krajského súdu a napadnutým uznesením najvyššieho súdu

Z § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je tiež posúdiť, či táto nie je zjavne neopodstatnená. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide

predovšetkým vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07).

Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že okresný súd vydal napadnutý rozsudok potom, ako sťažovateľ na hlavnom pojednávaní 7. septembra 2010 urobil vyhlásenie o svojej vine v súlade s § 257 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku. Sťažovateľ v tejto súvislosti namieta porušenie svojho práva na obhajobu (*„ak by obhajca mal možnosť zúčastniť sa výsluchov realizovaných v prípravnom konaní mohol argumentovať a žiadať vykonať dôkazy“*) a tvrdí, že k vyhláseniu o vine *„by nikdy nemuselo dôjsť... navyše sa aj tak domnievame, že vzhľadom k dôvodom nutnej obhajoby v danom prípade nemal ani prokurátor, ani súd s prijatím vyhlásenia takejto osoby o vine súhlasiť“* (ďalej len „prvá námietka“).

Vo vzťahu k postupu odvolacieho súdu sťažovateľ namieta, že o jeho odvolaní rozhodol na verejnom zasadnutí v jeho neprítomnosti (ďalej len „druhá námietka“). Sťažovateľ taktiež namieta, že v jeho veci konajúce všeobecné sudy nedostatočne zistili skutkový stav, konkrétne vo vzťahu k príčinám dopravnej nehody (ďalej len „tretia námietka“). Prvú a druhú námietku sťažovateľ uplatnil v rámci argumentácie aj vo svojom dovolaní, pričom najvyšší súd ako dovolací súd sa s nimi v napadnutom uznesení zaoberal a vysporiadal.

V súvislosti so sťažnosťami smerujúcimi proti právoplatným rozhodnutiam všeobecných súdov ústavný súd vo svojej stabilizovanej judikatúre opakovane uvádza, že ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nie je vo vzťahu ku všeobecným súdom prieskumným súdom, resp. riadnou či mimoriadnou opravnou

inštanciou (m. m. I. ÚS 19/02, I. ÚS 31/05), a preto zásadne nemá ani oprávnenie preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (m. m. II. ÚS 21/96, II. ÚS 134/09). Ústavný súd v tejto súvislosti vo svojej judikatúre konštantne zdôrazňuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov a tiež ochrana princípov spravodlivého procesu. Táto ochrana sa prejavuje aj v tom, že všeobecný súd odpovedá na konkrétne námietky účastníka konania, keď jasne a zrozumiteľne dá odpoveď na všetky kľúčové právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Ústavný súd už opakovane uviedol (napr. II. ÚS 13/01, I. ÚS 241/07), že ochrana ústavou, prípadne kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv a slobôd (resp. ústavnosti ako takej) nie je zverená len ústavnému súdu, ale aj všeobecným súdom, ktorých sudcovia sú pri rozhodovaní viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 ústavy a zákonom (čl. 144 ods. 1 ústavy).

V súvislosti so sťažnosťami namietajúcimi porušenie základných práv a slobôd rozhodnutiami všeobecných súdov ústavný súd opakovane uvádza, že jeho úloha pri rozhodovaní o sťažnosti pre porušenie základného práva na súdnu ochranu (a práva na spravodlivé súdne konanie) rozhodnutím súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov súdnej interpretácie a aplikácie zákonných predpisov s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, resp. či nie sú arbitrárne s priamym dopadom na niektoré zo základných práv a slobôd (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05, I. ÚS 241/07).

II.2.1 K prvej a druhej námietke

Vzhľadom na skutočnosť, že prvá a druhá námietka sťažovateľa boli predmetom jeho dovolania a najvyšší súd ako dovolací súd sa nimi v napadnutom uznesení zaoberal a vysporiadal, bolo úlohou ústavného súdu predbežne posúdiť, či jeho závery k týmto námietkam sú z ústavného hľadiska akceptovateľné.

V odôvodnení napadnutého uznesenia najvyššieho súdu sa vo vzťahu k prvej a druhej námietke sťažovateľa okrem iného uvádza:

«... i keď podané dovolanie nie je konkretizované označením písmen odseku 1 § 371 Tr. por., z jeho obsahu nepochybne vyplýva, že dovolateľ sa dovolaním domáha toho, že zásadným spôsobom bolo porušené právo na obhajobu (text dovolania: „v rámci trestného konania došlo k opakovanému zásadnému porušeniu jeho práv na obhajobu“), čo zodpovedá dovolaciemu dôvodu § 371 ods. 1 písm. c/ Tr. por., a toho, že verejné zasadnutie bolo vykonané v neprítomnosti obvineného, hoci na to neboli splnené zákonné podmienky (text dovolania: „odvolací súd vzhľadom k nesplneniu formálno-procesných podmienok žiadosti odsúdeného o konanie v jeho neprítomnosti dňa 24. novembra 2011, konať ani bez prítomnosti odsúdeného nemal a nemohol“), čo zodpovedá dovolaciemu dôvodu § 371 ods. 1 písm. d/ Tr. por. Ostatný obsah dovolania rozoberá správnosť a úplnosť zisteného skutku, čo však odvolací súd v zmysle § 371 ods. 1 písm. i/ veta za bodkočiarkou Tr. por. nemôže skúmať a meniť.

Obvinený Miloš Horváth na hlavnom pojednávaní Okresného súdu Senica dňa 7. septembra 2010 v jeho trestnej veci, sp. zn. 1 T 31/2010, po poučení o jeho práve urobiť niektoré z vyhlásení podľa § 257 ods. 1 písm. a/ alebo b/ alebo c/ Tr. por., urobil vyhlásenie, že je vinný zo spáchania skutku uvedeného v obžalobe podľa § 257 ods. 1 písm. b) Tr. por., čo po splnení zákonnej podmienky odpovedí obvineného „áno“ na otázky uvedené v § 333 ods. 3 písm. c/, d/, f/, g/, h/ Tr. por., kladnom stanovisku prokurátora k prijatiu takého vyhlásenia (z nad rámec zákona obhajcom obvineného návrhu na prijatie vyhlásenia obvineného) viedlo súd k rozhodnutiu o prijatí vyhlásenia obvineného a vyhlásení, že dokazovanie v rozsahu, v akom obvinený priznal spáchanie skutku sa nevykoná a vykonajú sa dôkazy súvisiace s výrokom o treste a náhrade škody. Proti výroku o treste rozsudku súdu prvého stupňa podal na hlavnom pojednávaní obvinený odvolanie, ktoré zostalo nemodifikované tak v písomnom odôvodnení odvolania (č. l. 153 - 154 spisu), ako aj v konečnom návrhu obhajcu obvineného na verejnom zasadnutí odvolacieho súdu dňa 24. novembra 2011.

Podľa § 371 ods. 4 Tr. por. dôvody podľa odseku 1 písm. a/ až g/ - teda aj písmen c/, d/ uplatnených dovolateľom v podanom dovolaní - nemožno použiť, ak táto okolnosť bola

tomu, kto podáva dovolanie, známa už v pôvodnom konaní a nenamietal ju najneskôr v konaní pred odvolacím súdom. Z predloženého spisového materiálu dovolaciemu súdu jednoznačne vyplýva, že v podanom dovolaní obvineného Miloša Horvátha prezentované dovolacie dôvody podľa § 371 ods. 1 písm. c/, d/ Tr. por. neboli v trestnom konaní až do rozhodnutia odvolacieho súdu uplatnené, hoci je nepochybné, že z časového hľadiska údajné porušenie práva na obhajobu zásadným spôsobom (dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c/ Tr. por.) bolo s poukazom na jeho konkretizáciu uvedenú v dovolaní, obvinenému a jeho obhajcovi známe už v prípravnom konaní, a vykonanie verejného zasadnutia (odvolacieho súdu) v neprítomnosti obvineného, hoci na to údajne neboli splnené zákonné podmienky (dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. d/ Tr. por.), bolo obvinenému a jeho obhajcovi známe pred vykonaním verejného zasadnutia odvolacieho súdu. V tejto súvislosti Najvyšší súd Slovenskej republiky v časovej súvislosti možnosti uplatnenia posledne uvedeného dôvodu pripomína, že to bol obvinený M. H., ktorý v prehlásení s jeho notársky overeným podpisom zo dňa 17. októbra 2011, (č. l. 167 spisu) vyjadril súhlas, aby sa verejné zasadnutie Krajského súdu v Tmavé dňa 24. novembra 2011, uskutočnilo v jeho neprítomnosti a v prítomnosti jeho obhajcu JUDr. D. K. Práve obhajcom obvineného predložené uvedené prehlásenie obvineného na verejnom zasadnutí odvolacieho súdu bolo podkladom pre rozhodnutie súdu o vykonaní verejného zasadnutia v neprítomnosti obvineného. Podľa § 382 písm. c/ Tr. por. dovolací súd na neverejnom zasadnutí uznesením, bez preskúmania veci, odmietne dovolanie, ak je zrejmé, že nie sú splnené dôvody dovolania podľa § 371. V konkrétnom prípade dovolateľom uplatnené dôvody dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c/, písm. d/ Tr. por. nemožno v zmysle ustanovenia § 371 ods. 4 Tr. por. použiť, keďže táto okolnosť bola tomu, kto podáva dovolanie, známa už v pôvodnom konaní a nenamietal ju najneskôr v konaní pred odvolacím súdom. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto podané dovolanie podľa § 382 písm. c/ Tr. por. odmietol.»

S prihliadnutím na citovanú časť napadnutého uznesenia ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd sa s dovolacími námietkami primeraným spôsobom zaoberal a zákonu zodpovedajúcim spôsobom sa s nimi aj vysporiadal. Vzhľadom na skutočnosť, že tak prvá námietka týkajúca sa „porušenia práva sťažovateľa na obhajobu“, ako aj druhá námietka

týkajúca sa „vykonania verejného zasadnutia v rámci odvolacieho konania v neprítomnosti sťažovateľa“ predstavovali okolnosti, ktoré boli známe sťažovateľovi už v pôvodnom konaní, pričom tieto nenamietal najneskôr v konaní pred odvolacím súdom, možno považovať záver najvyššieho súdu, podľa ktorého neboli splnené zákonom ustanovené podmienky prípustnosti dovolania, z ústavného hľadiska za akceptovateľný a udržateľný.

V napadnutom uznesení najvyšší súd podrobne interpretoval príslušnú právnu úpravu týkajúcu sa mimoriadneho opravného prostriedku – dovolania [§ 371 ods. 1 písm. c) a d) Trestného poriadku] a vo vzťahu k nej posúdil relevantnosť argumentačných námietok sťažovateľa. Najvyšší súd na základe náležitého odôvodnenia vylúčil existenciu dovolacích dôvodov podľa označených ustanovení Trestného poriadku a rozhodol o odmietnutí dovolania.

Právny záver najvyššieho súdu, na základe ktorého odmietol dovolanie sťažovateľa, je založený na racionálnom, podrobnom a pritom ústavne konformnom výklade relevantnej právnej úpravy, ktorý nepopiera jej účel a podstatu a na základe ktorého bol ustálený dôvod na odmietnutie dovolania. Ingerencia ústavného súdu do výkonu právomoci najvyššieho súdu je opodstatnená len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Aj keby ústavný súd nesúhlasil s interpretáciou príslušných právnych noriem najvyššieho súdu, v zmysle svojej stabilizovanej judikatúry by mohol nahradiť napadnutý právny názor najvyššieho súdu iba v prípade, ak by ten bol svojvoľný, zjavne neodôvodnený, a teda ústavne nekonformný. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam. Podľa názoru ústavného súdu predmetný právny výklad najvyšším súdom takéto nedostatky nevykazuje. Nad rámec tohto odôvodnenia ústavný súd poukazuje na ustálený právny názor, podľa ktorého právo na spravodlivý proces neznačí právo na úspech v konaní pred všeobecným súdom (II. ÚS 3/97, II. ÚS 173/07).

Odôvodnenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu predstavuje dostatočný základ pre jeho výrok, pretože sa opiera o náležité vysvetlenie právnej úvahy

a vyčerpávajúcu odpoveď poskytnutú sťažovateľovi zo strany najvyššieho súdu, na ktorej tento postavil svoje rozhodnutie. Ústavný súd tak považuje odôvodnenie jeho rozhodnutia za nevybočujúce z limitov čl. 46 ods. 1 ústavy ani čl. 48 ods. 2 ústavy a na tomto základe sťažnosť v tejto časti (v časti týkajúcej sa prvej a druhej námietky) pri predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

II.2.2 K tretej námietke

Vzhľadom na skutočnosť, že najvyšší súd sa v rámci dovolacieho konania v zmysle § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku nemohol zaoberať námietkou správnosti a úplnosti skutkových zistení všeobecných súdov, ústavný súd preskúmal napadnuté uznesenie krajského súdu v nadväznosti na tretiu námietku sťažovateľa, predovšetkým z hľadiska ústavnej udržateľnosti záverov krajského súdu, resp. dostatočného odôvodnenia jeho (napadnutého) uznesenia v príčinnej súvislosti s namietaným porušením jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy.

Z napadnutého uznesenia krajského súdu vyplýva, že sťažovateľ napadol rozsudok okresného súdu sp. zn. 1 T 31/2010 len vo výroku o treste, ktorý bol podľa jeho názoru neprimerane prísny, pričom v odvolaní poukázal aj na svoj zlý zdravotný stav, čo podprel aj príslušnými lekárskymi správami.

Zákon o ústavnom súde ako zákonnú podmienku sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ustanovuje požiadavku, aby sťažovateľ pred jej podaním vyčerpал všetky právne prostriedky (opravné alebo iné právne prostriedky nápravy), ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je oprávnený podľa osobitných predpisov (§ 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Ratio legis tohto ustanovenia pritom spočíva nielen v tom, aby príslušná vec bol posúdená v prvom rade tými orgánmi verejnej moci, do ktorých právomoci takéto posúdenie prislúcha, ale tiež v tom, aby prípadné pochybenia mohli byť v rámci opravného konania pred orgánmi verejnej moci preskúmané a posúdené zákonom ustanoveným spôsobom a v prípade potreby odstránené.

Z toho vyplýva, že námietky, ktoré mohli byť uplatnené už v konaní pred všeobecným súdom, nemôžu byť úspešne uplatnené až v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy.

Podmienka vyčerpania právnych prostriedkov nápravy, ktoré zákon na ochranu práv sťažovateľom poskytuje, nemôže byť v nadväznosti na uvedené splnená iba ich formálnym uplatnením, ale na úspešné uplatnenie sťažnosti je nevyhnutné (ako *conditio sine qua non*) aj ich vyčerpanie materiálne, a to pokiaľ ide o obsah a rozsah ich uplatnenia. Sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nemožno redukovať na prostriedok nápravy, na základe ktorého by sa sťažovateľovi poskytla ďalšia možnosť obhajovať svoje práva v dôsledku svojho vlastného opomenutia a nečinnosti spočívajúcej v absencii tvrdení v riadnom konaní pred orgánmi verejnej moci. Akceptovaním námietok po prvýkrát prednesených až v konaní o pred ústavným súdom by sa ústavný súd stával ďalšou súdnou inštanciou, pred ktorou sa sťažovateľ snaží zreparovať to, čo v predchádzajúcom konaní zanedbal, teda napraviť následky spôsobené vlastným zavinením, resp. zavinením svojho právneho zástupcu.

Ústavný súd v spojitosti s tým poukazuje aj na zásadu zodpovednosti účastníka za ochranu svojich práv „*vigilantibus iura scripta sunt*“ (každý nech si stráži svoje práva), z ktorej vyplýva, že nedôslednú procesnú obranu sťažovateľa v riadnom konaní pred orgánmi verejnej moci nemožno dodatočne nahrádzať prostredníctvom sťažnosti podľa čl. 127 ústavy.

V nadväznosti na uvedené ústavný súd poukazuje na svoj ustálený právny názor, podľa ktorého ak sťažovateľ v rámci ochrany svojich základných práv a slobôd uplatní v konaní pred ústavným súdom argumentáciu, ktorú mohol predniesť, ale nepredniesol v konaní pred všeobecnými súdmi, ústavný súd na jej posúdenie nemá právomoc (III. ÚS 135/03, III. ÚS 201/04, IV. ÚS 266/08). Vzhľadom na skutočnosť, že sťažovateľ námietku týkajúcu sa nesprávneho skutkového zistenia príčin dopravnej nehody v konaní vo svojom odvolaní proti napadnutému rozsudku okresného súdu neuplatnil, ústavný súd pri predbežnom prerokovaní časť sťažnosti týkajúcu sa tretej námietky odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie.

Nad rámec tohto rozhodnutia v súvislosti s námietkou sťažovateľa týkajúcou sa porušenia jeho práv na obhajobu, ku ktorému malo dôjsť samotným vyhlásením o vine podľa § 257 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku v jeho trestnej veci [„*Máme za to, že ak by obhajca mal možnosť zúčastniť sa výsluchov realizovaných v prípravnom konaní, mohol argumentovať a žiadať vykonať dôkazy, ktoré uvádzame nižšie a pre prípad ich realizácie by nikdy nemuselo dôjsť k vyhláseniu obvineného o jeho vine.*“; citované zo sťažnosti, pozn.], ústavný súd považoval za potrebné uviesť, že štát, a teda ani orgány činné v trestnom konaní nenesú v prípade ustanoveného (rovnako ako v prípade zvoleného) obhajcu zodpovednosť za spôsob vykonávania obhajoby, a dokonca ani za jej nedostatočné vykonávanie. To vyplýva z toho, že advokácia je nezávislá na štáte a výkon obhajoby je predovšetkým otázkou vzťahu medzi obvineným a obhajcom, a preto súdu neprislúcha hodnotiť výkon obhajoby ani zasahovať do vzťahu obvineného a jeho obhajcu.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku bolo bez právneho dôvodu, aby sa ústavný súd zaoberal ďalšími návrhmi uplatnenými v sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. februára 2014